

УДК 477.147.32

DOI 10.32461/2226-3209.2.2026.362465

Цитування:

Самохвалова А. В. Танцювальна культура полісся як джерело розвитку фольк-модерн танцю. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2026. № 2. С. 427–431.

Самохвалова Алла Василівна,
старший викладач кафедри хореографії
Рівненського державного гуманітарного
університету
<https://orcid.org/0000-0001-9904-2806>
samohva.alla@gmail.com

Samokhvalova A. (2026). Dance Culture of Polissia as a Source of Folk-Modern Dance Development. *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald: Science journal*, 2, 427–431 [in Ukrainian].

ТАНЦЮВАЛЬНА КУЛЬТУРА ПОЛІССЯ ЯК ДЖЕРЕЛО РОЗВИТКУ ФОЛЬК-МОДЕРН ТАНЦЮ

Мета статті – виявити особливості трансформації лексики автентичного танцю Полісся в процесі створення постановки сучасної хореографії. **Методологія дослідження** базується на синтезі загальнонаукових і спеціальнонаукових методів. Застосовано метод наукового аналізу, метод спостереження, типологічний метод, метод синтезу, метод компаративного аналізу, метод жанрово-стильового та мистецтвознавчого аналізу. **Наукова новизна.** Розглянуто проблематику трансформаційних процесів лексики народного танцю Полісся в процесі її використання балетмейстерами-постановниками сучасної хореографії; проаналізовано хореографічні постановки О. Маншиліна (Лабораторії сучасного танцю), Р. Поклітару та А. Шошина («Київ-модерн балет»), Н. Моторна (вистава «Піні Полісся», Малий театр) в контексті унікальних авторських підходів до роботи з танцювальним фольклорним першоджерелом в рамках напряму фольк-модерн. **Висновки.** Сучасна хореографія являє собою складний мультимедійний та транскультурний феномен, що вимагає від балетмейстера-постановника розробки авторського підходу, що базується на компіляції, поєднанні хореографічних традицій та форм, розробки нових напрямів і стилів, сміливих експериментів в процесі власного прочитання і переосмислення танцювального досвіду. У творчості сучасних українських балетмейстерів підходи до синтезу технічних можливостей танцю модерн та пластичних мотивів і рухів автентичного танцю Полісся побудовані на репрезентації суто тілесного людського досвіду, створенні хореографічного малюнку засобами інтерпретації складного і багатаспектного коду поліської танцювальної культури та посиленні його конотаційних зв'язків із елементами сучасної культури. Основний акцент робиться на дослідженні різноманітних аспектів танцю Полісся, використанні архівних матеріалів та тілесної пам'яті для створення нових прочитань минулого, відкриваючи широкий спектр можливостей, в яких міжтемпоральний діалог сприяє реконструюванню нових сценаріїв. Архаїчні пласти танцювальної культури Полісся репрезентовані засобами специфічних механізмів і процедур драматургічного часу і простору в постановках сучасної хореографії. Серед основних елементів поліського автентичного танцю, що зазнають авторської інтерпретації в постановках сучасної хореографії: унікальна ритмічна основа, типові лексичні елементи, елементи танцювальної обрядовості та ін.

Ключові слова: танцювальна культура Полісся, автентичний танець, сучасний танець, фольк-модерн, танцювальна лексика, трансформація, балетмейстери-постановники.

Samokhvalova Alla, Senior Lecturer, Department of Choreography, Rivne State Humanitarian University

Dance Culture of Polissia as a Source of Folk-Modern Dance Development

The purpose of the article is to identify the features of the transformation of the vocabulary of authentic dance of Polissia in the process of creating a production of modern choreography. **The research methodology** is based on the synthesis of general scientific and special scientific methods. The method of scientific analysis, the method of observation, the typological method, the method of synthesis, the method of comparative analysis, the method of genre-stylistic and art history analysis were applied. **Scientific novelty.** The issues of transformation processes of the vocabulary of folk dance of Polissia in the process of its use by choreographers-producers of modern choreography are considered. The choreographic productions of O. Manshilin (Laboratory of Contemporary Dance), R. Poklitaru and A. Shoshin (Kyiv Modern Ballet), N. Motorna (performance “Pini Polissia”, Malyi Teatr) are analysed in the context of unique authorial approaches to working with dance folklore primary sources within the framework of the folk-modern direction. **Conclusions.** Modern choreography is a complex multimedia and transcultural phenomenon that requires the choreographer-director to develop an authorial approach based on a compilation, combined choreographic traditions and forms, the development of new directions and styles, bold experiments in the process of their own reading and

rethinking of dance experience. In the work of modern Ukrainian ballet masters, approaches to the synthesis of the technical capabilities of modern dance and plastic motifs and movements of authentic Polissia dance are built on the representation of purely bodily human experience, the creation of a choreographic pattern by means of interpreting the complex and multifaceted code of Polissia dance culture and strengthening its connotational connections with elements of modern culture. The main emphasis is on the study of various aspects of Polissia dance, the use of archival materials and bodily memory to create new readings of the past, opening up a wide range of possibilities in which intertemporal dialogue contributes to the reconstruction of new scenarios. Archaic layers of Polissia dance culture are represented by means of specific mechanisms and procedures of dramatic time and space in productions of modern choreography. Among the main elements of Polissia authentic dance that undergo authorial interpretation in productions of modern choreography: a unique rhythmic basis, typical lexical elements, elements of dance ritual, etc.

Keywords: dance culture of Polissia, authentic dance, modern dance, folk-modern, dance vocabulary, transformation, choreographers-directors.

Актуальність теми дослідження. На сучасному етапі розвитку українського суспільства, в умовах воєнного стану, особливого значення набуває традиційні культура, що є основою національної ідентичності – звернення до неї представників різних видів мистецтв, станом на першу половину 2020-х рр. є однією з провідних тенденцій. Український народний танець лишається невичерпним джерелом натхнення балетмейстерів не лише народно-сценічного, але й сучасного танцю. Народна танцювальна культура Полісся – унікальний феномен традиційної української культури, що протягом багатьох століть і донині зберігає локальні архаїчні пласти. У свою чергу це зумовлює звернення до неї балетмейстерів як до цінного джерела художнього матеріалу, що може стати основою для сучасних хореографічних постановок. Даний аспект професійної діяльності сучасних балетмейстерів вимагає наукового осмислення. Актуальними питаннями є особливості перетворення автентичного танцю та принципи роботи з фольклорним матеріалом, що посприяли органічному синтезу поліської танцювальної культури і авторського стилю представників сучасної хореографії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Танцювальна культура Полісся протягом останніх років стала об'єктом наукового дослідження багатьох українських мистецтвознавців. Широкий масив публікацій, присвячених різноманітним аспектам теорії та історії танцю полісся належить В. Гордєєву. Зокрема автором розглянуто і проаналізовано такі питання, як формування регіональних танців українського Полісся крізь призму міжкультурного взаємовпливу [2], феномен регіонально-локальної індивідуалізації образно-мистецької мови національного танцю [3], комплекс історичних передумов формування хореографічної складової мистецької спадщини Рівненського Полісся в минулому і на сучасному етапі [4], лексику

народних танців Рівненського Полісся у контексті народної хореографічної культури України [5] та ін. Спробі виявити вигоди основних танцювальних форм та особливості виконання поліського хореографічного фольклору присвячено статтю О. Мерлянової та Є. Пелипенко [8]. Аналіз традиційної танцювальної культури Волині та Волинського Полісся як чинника творчої діяльності і особистісного розвитку здійснює Л. Косаківська [7]. Наголошуючи на важливості внеску названих вище авторів у теоретичну базу національного хореографічного мистецтва в цілому та дослідження танцю Полісся зокрема, можна констатувати, що багато аспектів, пов'язаних із означеною проблематикою лишаються недостатньо висвітленими, зокрема питання звернення до лексики народного танцю Полісся балетмейстерів-постановників сучасної хореографії.

Мета статті – виявити особливості трансформації лексики автентичного танцю Полісся в процесі створення постановки сучасної хореографії.

Виклад основного матеріалу. Процес переосмислення народного танцю дозволяє відтворювати, проектувати та створювати драматургічні підходи до народного танцю, інтегруючи його трансдисциплінарним чином з такими галузями, як театр, література, аудіовізуальні засоби масової інформації, музика, технології та різноманітними танцювальними мовами [10, с. 27]. Трансдисциплінарний підхід дозволяє артикулювати різноманітні перспективи для вирішення дослідницьких проблем засобами створення постановки сучасної хореографії (танцю, хореографічної композиції або вистави) з використанням модифікованих елементів народного танцю. Проблематика трансформації лексики автентичного танцю Полісся (танці-хороводи, танці-ритуали, сюжетні та побутові танці) [2, с. 245] передбачає звернення до таких понять, як

фольк-модерн та авторська інтерпретація, оскільки балетмейстерами реалізується процес концептуального переосмислення кодів поліської народної танцювальної культури.

У випадку з балетмейстерами сучасної хореографії мова йде про напрям фольк-модерн, який сприймається як рефлексія, в рамках повернення до минулого на хвилі відродження національних традицій. Змістовою частиною фольк-модерн данс, як напряму сучасного танцю є певний автентичний танець або елемент традиційної танцювальної культури, тоді як танець модерн є його технічним рівнем. Специфіка проявів фольк-модерну в сучасній хореографії полягає, з одного боку, в танцювальній інтерпретації ідеї «фолк» в контексті масової культури першої чверті ХХІ ст., що орієнтована на синтез культурних шарів, а з другого – в суб'єктивно-інтерпретаторських можливостях балетмейстера з унікальним культурним текстом та фольклорним матеріалом. У цьому контексті хореографічна лексика позиціюється як новий вимір для сміливих творчих експериментів а балетмейстер сучасного танцю має практично необмежену свободу вибору прийомів та методів постановочного процесу, що визначає різноманіття трансформацій фольклорного матеріалу. Фольклорні тенденції на сучасному етапі виступають в єдності з парадигмою постмодернізму, що проявляється в тяжінні до полістильової асиміляції різноманітних напрямів та, як наслідок, утворенні складних перехресних зав'язків, синтетичності хореографічного мислення.

Провідні українські балетмейстери, в межах стратегії ретроспекції, активно використовують весь попередній досвід танцювальної культури, зокрема архаїчного танцю Полісся, з метою створення сучасних форм танцю, в яких синтезовано матеріал танцювального фольклору та техніки танцю модерн. Серед необрядових танців, що складають основу традиційної танцювальної культури Полісся дослідники називають: «крутяк – парний танець, де танцівники рухаються кругом в одному напрямку, змінюючи партнерів; гречка – жіночий танець, що виконувався під час сільськогосподарських робіт, супроводжувався відповідними приспівками; чумак – сюжетний танець гопакової групи; подушечки – танець чоловіків і жінок, котрі ходили колом, взявшись за руки; бура – танець, який виконували трійки танцівників, котрі бралися під руки й під мелодію бігли з одного кінця хати або подвір'я

в інший, а потім розділялися на пари й оберталися» [4, с. 140]. Ключовими категоріями для розуміння трансформації автентичної танцювальної лексики Полісся в постановках сучасного танцю є реконструкція та тілесна пам'ять. Перша розуміється як те, що використовує попередні матеріали, переробляючи їх, їх кінетичний розвиток, їх структуру, або їх інтерпретацію. Таким чином, заперечуючи поняття оригінальної передумови і стаючи під сумнів концепцію твору як замкнутого продукту, воно відкриває творчий процес на матеріалах минулого. З іншого боку, тілесна пам'ять розуміється як система знань, вкорінена в тілі [11, с. 85], що зберігає знання, які не можуть бути збережені у фіксованих формах. Вона переоцінює тілесні знання, як успадковані, так і потенційно конструйовані, у даному випадку, засобами танцю.

Одним із показових прикладів авторської інтерпретації лексики поліського автентичного танцю є постановки О. Маншиліна та Лабораторії сучасного танцю. В творчому експерименті над варіативністю деконструювання рухів народного поліського танцю, балетмейстер надає перевагу переосмисленню притупів та дрижаків як ритмічного підґрунтя постановки.

Засновник і художній керівник «Київ-модерн балету», балетмейстер Р. Поклітару, використовує в окремих хореографічних мініатюрах поліські хороводні малюнки, трансформовані відповідно його авторському баченню та тенденції оновлення «хореографічної мови, розширення та оновлення лексики сучасної хореографії, її пластичних форм з метою здійснити спробу зрозуміти та осмислити психологію людських стосунків» [1, с. 150]. Таким чином, архаїчні орнаментальні фігури хороводів Полісся, зокрема «Кривого танцю», видозмінюються на унікальну просторову траєкторію руху. У хореографічних постановках А. Шошина мотиви поліського танцю органічно інтегруються в сценічне полотно – балетмейстер зміщує акцент з дотримання етнографічної точності на інтелектуальну та емоційну складову генетичного коду українців Полісся.

Цікавими є експерименти з «низьким» центром тяжіння, типовим для народного поліського танцю, балетмейстерів проєкту «Етно-сучасність, серед іншого його інтегрування в такі техніки сучасного танцю як release (її специфіка полягає в базуванні на природних положеннях і рухах тіла, принципах мінімізації напруги засобами

диханні та інерції) [9, с. 3] та floorwork (техніка, в якій поєднано партерну базу та акробатичну складову з послідовним ускладненням елементів) [12].

Такі танця, як «Крутяк», «Дрібонька», «Микита» та ін. характеризуються унікальною ритмікою, зокрема «тупотінням», дрібними крокуючими рухами, синкопованими ударами, що зазвичай використовується як основа для своєрідної тілесної перкусії з метою акцентування на зв'язку з землею. Прикладом оригінального авторського осмислення і пластичної інтерпретації енергії поліського танцю є «танець ОТГ» балетмейстерки Н. Змерзлої, постановку якого здійснено для театральної вистави «Пісні Полісся» (режисер Д. Весельський, Малий театр, Київ). Н. Змерзла вдається до контамінації окремих елементів «збивок» і автентичного кроку та прийомів сучасного фізичного театру [6].

Типові лексичні елементи поліського танцю, зокрема стриманість рухів, закрита позиція рук, «важка» постава та ін. у постановках сучасного танцю стають підґрунтям, так званої, модернової архаїки (цей прийом полягає в синтезі окремого повороту або вигину тіла, взятого з автентичного танцю Полісся зі складними підтримками та/або floorwork; наприклад, у постановках балетмейстера А. Шошина).

Серед основних елементів танцювальної обрядовості в постановках сучасної хореографії зазвичай використовується фігура кола, що є основою багатьох поліських танців, в першу чергу хороводів («Мак», «Пролісок», «Грушка») [2, с. 245]. Семантика кола відображає зв'язок поліської танцювальної культури із солярним культом – кругові ритуальні хороводні танці були складовою складної і розгалуженої обрядової системи українського Полісся, а їх колективне виконання пов'язане із закріпленням сакральної цілісності суспільства. В постановках сучасних українських балетмейстерів фігура кола зазнає деформації, спостерігається розвиток і тяжіння до багаторівневості, з характерним збереженням відчуття спільноти.

Висновки. Сучасна хореографія являє собою складний мультимедійний та транскультурний феномен, що вимагає від балетмейстера-постановника розробки авторського підходу, що базується на компіляції, поєднанні хореографічних традицій та форм, розробки нових напрямів і стилів, сміливих експериментів в процесі власного прочитання і переосмислення танцювального

досвіду. У творчості сучасних українських балетмейстерів підходи до синтезу технічних можливостей танцю модерн та пластичних мотивів і рухів автентичного танцю Полісся побудовані на репрезентації суто тілесного людського досвіду, створенні хореографічного малюнку засобами інтерпретації складного і багатоаспектного коду поліської танцювальної культури та посиленні його конотаційних зв'язків із елементами сучасної культури. Основний акцент робиться на дослідженні різноманітних аспектів танцю Полісся, використанні архівних матеріалів та тілесної пам'яті для створення нових прочитань минулого, відкриваючи широкий спектр можливостей, в яких міжтемпоральний діалог сприяє реконструюванню нових сценаріїв. Архаїчні пласти танцювальної культури Полісся репрезентовані засобами специфічних механізмів і процедур драматургічного часу і простору в постановках сучасної хореографії. Серед основних елементів поліського автентичного танцю, що зазнають авторської інтерпретації в постановках сучасної хореографії: унікальна ритмічна основа, типові лексичні елементи, елементи танцювальної обрядовості та ін.

Література

1. Бігус О. О. Інтерпретація балетів класичного спадку у творчості раду поклітару: філософсько-світоглядна парадигма модерн-балету. Вісник КНУКіМ. Серія «Мистецтвознавство». 2021. Вип. (44). С. 150–155. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.44.2021.235406>
2. Гордєєв В. Формування регіональних танців українського Полісся та взаємовплив національних культур сусідніх держав. Вісник Львівського університету. Серія мистецтвознавство. 2012. Вип. 11. С. 244–248.
3. Гордєєв В. А. Рідне Полісся: мистецтво та хореографія. Слобожанські мистецькі студії. 2023. Вип. 3. С. 20–25.
4. Гордєєв В. А. Рівненське Полісся як самобутній і архаїчний культурний регіон України: хореографічна складова мистецької спадщини. Культура України. 2019. Вип. 63. С. 135–143.
5. Гордєєв В. А. Лексика народних танців Рівненського Полісся у контексті народної хореографічної культури України. *Народознавчі зошити*. 2019. Серія «Мистецтвознавство». № 1. С. 253–258.
6. Колегіна Н. Отже, ми ідемо на Полісся: залаштунки вистави у Малому театрі. Сенсор. 2023. URL : <https://sensormedia.com.ua/theatre/otzhe-my-ide-mo-na-polissia-zalash-tunky-vystavy-u-malomu-teatri/> (дата звернення : 12.04.2026).
7. Косаковська Л. П. Волинсько-поліські танцювальні традиції: виховний потенціал. Наукові

записки. Серія : Педагогічні науки. 2024. Вип. 216. С. 198-201.

8. Мерлянова О. А., Пелипенко Є. О. Етнічна хореографічна культура Полісся. Молодий вчений. 2018. № 7(59). С. 37-40.

9. Giménez Morte C., Ardid Pérez R. El origen de la técnica de danza Release. Definir una revolución. *El Artista*. 2023. Vol. 20. pp.1-15.

10. Montoya S. Introducción a los procesos de investigación, creación e innovación en las artes. Universidad Antioquia, 2018. 153 p.

11. Taylor D. Performance. Asunto Impreso ediciones, 2012. 176 p.

12. White S., Philpot A., Bembem M. Physiological Comparison between Female University Ballet and Modern Dance Students. *Journal of Dance Medicine & Science*. 2004. Vol. 8, Issue 1. <https://doi.org/10.1177/1089313X0400800101>

References

1. Bihus, O. O. (2021). Interpretation of classical ballets in the work of the Radu Poklitaru: the philosophical and ideological paradigm of modern ballet. *Bulletin of KNUKIM. Series "Art Studies"*, (44), 150–155. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.44.2021.235406> [in Ukrainian].

2. Hordieiev, V. (2012). Formation of regional dances of Ukrainian Polissia and mutual influence of national cultures of neighbouring states. *Bulletin of Lviv University. Series Art Studies*, 11, 244–248 [in Ukrainian].

3. Hordieiev, V. A. (2023). Native Polissia: art and choreography. *Slobozhansky art studios*, 3, 20–25 [in Ukrainian].

4. Hordieiev, V. A. (2019). Rivne Polissia as a distinctive and archaic cultural region of Ukraine: a

choreographic component of the artistic heritage. *Culture of Ukraine*, 63, 135–143 [in Ukrainian].

5. Hordieiev, V. A. (2019). Vocabulary of folk dances of Rivne Polissia in the context of folk choreographic culture of Ukraine. *Folklore Notebooks. Series "Art History"*, 1, 253–258 [in Ukrainian].

6. Kolehina, N. (2023). So, we are going to Polissia: behind the scenes of the performance at the Malyi Teatr. Sensor. <https://sensormedia.com.ua/theatre/otzhe-my-idemo-na-polissia-zalashstunky-vystavy-u-malomu-teatri/> [in Ukrainian].

7. Kosakovska, L. P. (2024). Volyn-Polish dance traditions: educational potential. *Scientific notes. Series: Pedagogical sciences*, 216, 198–201 [in Ukrainian].

8. Merlianova, O. A., & Pelypenko, E. O. (2028). Ethnic choreographic culture of Polissia. *Young scientist*, 7(59), 37–40 [in Ukrainian].

9. Giménez Morte, C., & Ardid Pérez, R. (2023). El origen de la técnica de danza Release. Definir una revolución. *El Artista*, 20, 1–15 [in Spanish].

10. Montoya, S. (2018). Introducción a los procesos de investigación, creación e innovación en las artes. Universidad Antioquia [in Spanish].

11. Taylor, D. (2012). Performance. Asunto Impreso ediciones [in Spanish].

12. White, S., Philpot, A., & Bembem, M. (2004). Physiological Comparison between Female University Ballet and Modern Dance Students. *Journal of Dance Medicine & Science*, 8(1). <https://doi.org/10.1177/1089313X0400800101> [in English].

Стаття надійшла до редакції 09.03.2026
Отримано після доопрацювання 10.04.2026
Прийнято до друку 21.04.2026
Опубліковано 26.05.2026